

מאמר שלישי בסידרה: כיצד אפשר להכניס את אויבי ישראל למבוי סתום?

היוזם הוא המניצח!

לא במקרה דוגלים כמעט כל האנשים האלה בפתרון זה. ולא במקרה מתאים פתרון זה לששת כללי-הברזל שמנינו. כי כללים אלה ברורים לכל מדינאי ברדעת. אפשר להתעלם מהם בנאום דמגוגי. אך אי-אפשר להתעלם מהם בשיחה רצינית. בדיון של ממש, הברירה היחידה היא: פתרון זה, או שום פתרון לא.

מהו פתרון זה? בישראל הוא נוסח בצורה המפורטת והמחושבת ביותר בסעיף 19 של המהדורה השנייה של המינשר העברי. לפני שאחזור עליו, ברצוני להפנות עוד בקשה אחת לקורא: קרא את הדברים בסבלנות. אנו דנים בבקשה גורלית, המעוררת בלב כולנו רגשות חזקים, ואשר כמעט לכל אחד מאתנו יש דעה נוקשה עליה.

על כן ברור כי הפתרון שאני ניגש עתה לפרט ולנתח יראה לרבים ברגע הראשון כתלום-בלהות או כאוטופיה גמורה. ייתכן שלא יראה כך בעיניכם אחרי שנגתח בקור רוח כל פרט מפרטיו. בקשתי היא שהקורא ידחה את פסקדינו עד לסיום סידרה זו — ישיבתיים ישתף עמי פעולה בנסיון כן לברר את הדברים ברצינות, באומץ לב ובאורך-רוח.

ההצעה אומרת כי ממשלת ישראל:

- תכיר עקרונותי בזכות כל פליט לחזור למדינת-ישראל.
- תיתן לכל פליט את הבחירה החופשית בין שיבה למדינת ישראל לבין קבלת פיצויים.
- תציע לציבור הפליטים לבחור בנציגות עצמאית שתשתתף, יחד עם נציגי המדינה, במוסד לברור רצונו של כל פליט ולאומות תביעותיו.
- תחזיר את כל הבורחים-בשיבה בעשר מיכסות שנתיות. תור החוזרים יקבע על-ידי המדינה, תוך התחשבות בגורמים הכלכליים והבטחוניים.
- תקלוט את החוזרים בהתאם למתכונת הנהוגה לגבי העולים היהודיים.

על קרני הדיקמה

כך יוצרת ישראל בפעם הראשונה מצב שהוגדר על ידי אבות האיטראטגיה כאידיאל. היא "תושיב את היריב על קרני דילמה". במלים אחרות: היא תעמיד את שליטי-ערב בפני ברירה בין שתי אפשרויות, אשר כל אחת מהן תהיה לטובת ישראל. יש אנשים בממשלת ישראל הסבורים כי שליטי-ערב לא ירשו לפליטים בארצותיהם להתארגן ולבוא במגע עם ישראל. אם כן, מה הפסידה ישראל?

בק ניסה לצייר את התגובה הראשונה של הנציגים הערביים המופתעים והנוכחים, בשומעם את נאומו של ראש ממשלת ישראל מעל דוכן הנואמים של עזרת-א"ם, בו הודיע כי ממשלת ישראל החליטה לגשת מייד, באורח חד-צדדי, לפתרון בעיית-הפליטים.

במיקרה זה יחול שינוי מכריע באחירת המרחב. מדינת-ישראל תחזור השכם והערב באזוני פליטי ערב — בראדיו, בכרוזים ובכל דרך אחת — על כמה סיסמות פשוטות ביותר: אתם יכולים להתחיל בחיים חדשים! אתם יכולים לצאת מתהום ההתנוונות! עבודה ובית מחכים לכם! סבלותכם יכולים להיגמר בין לילה! רק הממשלות שלכם חוסמות בפניכם את הדרך לחרות ולאשר!

תחת להיות מיליון חידיקשינא נגד ישראל, יהפכו הפליטים למיליון בני-ברית. התמרמרותם, תחת להיות מופנית נגד ישראל, תופנה עתה נגד ממשלותיהם.

וכל זה — מבלי להקריב מאומה. לפני שיחזור אף פליט אחד. לפני שראשון הפליטים יקבל פיצויים. האם אפשר להשיג ניצחון כה מכריע במלחמה הנפשית במחיר זול יותר? כשלעצמי, איני מאמין כי אכן יתגלגלו הדברים כך. ממשלות ערב יצטרכו לשתף פעולה עם ישראל. גם לולא האמנתי בהבטחות שניתנו ברוח זו על ידי המלך חוסיין וגמאל עבד אלנאצר, בשיחות פרטיות עם אישים ישראליים, לא הייתי מפסק בכך. כי ההגיון הפנימי של הדברים יכריח אותם. הם לא יוכלו לעמוד מול הלחץ המקובץ של מיליון פליטים — לחץ שהם עצמם שקדו כה רבות לטפחו.

לא תהיה זאת, בתחילה, הסכמה רשמית. שום נציג רשמי של רעים או ירדן לא יבוא במגע עם ישראל. אולם ינתן היתר אילם לפליטים להקים את הנציגות שתקיים מגע זה. זו הפעם הראשונה מאז 1948 יוצר מגע רשמי, גלוי וקבוע, בין ישראל והערבים.

זאת תהיה המהפכה הראשונה — מהפכה שלא תהיה תלויה באיש, שתנבע באופן אוטומטי מהיוזמה הנועזת של ישראל. ואולי עובדה זו עצמה תהיה את המהפכה העיקרית: בפעם הראשונה יגיבו ממשלות ערב על יוזמה מדינית של ישראל, אחרי שישראל הגיבה שנים כה רבות על המדיניות היוזמה של הערבים.

היוזמה תעבור לצד ישראל — וזאת תהיה העובדה מברכת.

(הכתבה הבאה בסידרה: "כך תבוצע התוכנית")

הרגע הדרמאטי כפי שהצטייר בעיני הצייר הישראלי שמואל בק, בציור שפורסם לפני שש שנים (העולם הזה 877) בצדו של מאמר בשם "מיבצע ישמעאל", שניסה לתאר את פתרון בעיית הפליטים. שמואל

● תסלם פיצויים אישיים תמורת הרכוש, אבדן הפרנסה ושאר הזכויות של הפליטים, אשר יותרו לצמיתות על זכותם לחזור לישראל.

● תכרות הסכמים אשר יאפשרו לחקלאים בצד אחד של הגבול לעבד את אדמותיהם הנמצאות בעברו השני.

● תממן את קליטת החוזרים ואת פיצוי הבלתי-חוזרים בעזרת כספים בינלאומיים, שיגויסו בצורת מענקים ומילויים-לזמן-ארוך.

● מדינת ישראל תיגש לביצוע תוכנית זו לאלתר, באורח חד-צדדי ובלתי-תלוי בהסדר כולל או בהסדר-שלום עם מדינות-ערב.

מעמד חגיגי ודרמאטי

בפרט אחד שונה ניסוח זה מהצעות מקבילות שהושמעו בעולם מפי מדינאים ורים. פרט זה מוצע במילה "חד-צדדי" אשר בסעיף האחרון.

כדי שהצעה זו תישא לא רק פרי מעשי, אלא גם פרי נפשי, חייבת היוזמה לבוא באופן בלעדי מצד מדינת-ישראל. הרושם כלפי העולם וכלפי הפליטים עצמם צריך להיות שמדינת-ישראל הריבונית מציעה באופן ספונטאני, מרצונה החופשי לגמרי, תרומה מכרעת לחיסול הסרגדיה שנוצרה בעיקבות מלחמת-העצמאות.

אם תישמע ההצעה בפעם הראשונה מפי מדינאי זר — למשל, מזכיר הא"ם או שר החוץ האמריקאי — יתקבל רושם שונה לגמרי. הערבים יאמינו כי ישראל נכנעת ללחץ המופעל עליה מבחוץ. ממילא יתעורר הרצון הטבעי להביא להפעלת לחץ חזק עוד יותר, לשם השגת פתרון יותר קיצוני. ישראל תאבד את אוצר הרצון-הטוב שיחצר אוטומטית כאשר תבוא הצעה זו מצד ישראל עצמה, כמחמה עצמאי וריבוני.

על כן היה רצוי כי ההכרזה הישראלית תפורסם בבוא היום באופן דרמאטי ביותר,